Pierasyłka apłačana ryčałtam.

Nr. 28 (621). Wilnia, Sierada 10 Lipnia 1935 h. Hod XI (XIX).

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

Вызвольныя імкненьні нэграў

Многа мы ўжо пісалі аб палітычна-нацыянальных вызвольных імкненьнях розных народаў. Пісалі мы ня толькі аб народах Эўропы белай расы, але так-жа й аб народах Азіі жоўтай расы. Цяпер маем пазнаёміць нашых чытачоў з вызвольнымі імкненьнямі народаў Афрыкі чорнай расы, якіх агулам называюць нэграмі. Вось-жа народы гэтыя налічаюць 125 мільёнаў, якія займаюць $^2/_3$ усей Афрыкі. У гэтым ліку ёсьць 11 мільёнаў нэграў, якія знаходзяцца ў Злуч. Станах Амэрыкі, а так-жа на высах Антыльскіх (між Паўночн. і Паўдз. Амэрыкай), на адней з якіх (San-Domingo) існуюць дзьве нэгрскія рэспублікі: Гаіті і Домінікаская.

У Афрыцы ёсьць шмат неўраджайных пустыняў, але ёсьць так-жа нямала дужа багатых і ўраджайных мясцоў. Ёсьць там дыямэнты, золата, серабро, медзь, вугаль, каўчук, расьлінная тлустасьць, какао, гарбата, цукровая трасьціна, тытун і розныя плады. Нэгры гэтых лепшых мясцоў займаюцца земляробствам, жывёлаводствам, а так-жа дробным гандлем і промыслам. Нэгры-ж краінаў Афрыкі неўраджайных ці менш ураджайных вядуць яшчэ часта жыцьцё напоўдзікое.

Нэгры пераважна зьяўляюцца вызнаўцамі розных паганскіх ідалапаклонных рэлігіяў, хоць ужо пакрысе дастаецца да іх і хрысьціянства, несенае туды каталіцкімі місіянарамі. Ёсьць ужо ў іх так-жа крыху і мясцовага нэгрскага каталіцкага духавенства.

Некалькі вякоў таму нэгры мелі ўжо нават больш-менш трывалыя дзяржавы. Але калі белым народам у Эўропе рабілася цесна, а асабліва калі разросься ненасытны капіталізм, народы Эўропы падзялі Афрыку, пазабаўлялі нэграў і зрабілі іх цалкам ад сябе залежнымі, часта сусім пазбаўленымі волі, сваімі слугамі і нявольнікамі. Пануюць сяньня над нэграмі ўсёўладна: Францыя, Англія, Італія, Бэльгія, Португалія, Гішпанія.

Але да пары збан ваду носіць. Так і тут. У нэграў цяпер заўважаецца ідэова-рэвалюцыйны рух у кірунку вызваленьня з чужацкага ярма нявольі. „Афрыка для нэграў" — вось кліч, які сяньня ўжо чувацца на вуснах мільёнаў чорнаскурых людзей. Маюць яны ўжо і свайго павадыра, а гэткім ёсьць Маркус Гарвэй, які паходзіць з нэграў амэрыканскіх. Імя гэта, як вызвольны кліч, чуваць у афрыканскіх портах, пры працы на плянтацыях, пры рэлігійных нэгрскік абрадах. Прадстаўнікі белай расы маўчаць аб ім, як заклятыя, а тымчасам ёсьць гэта бясспрэчна найвялікшы чалавек, якога дагэтуль выдала чорная раса. Затое належна гэнага вялікага барацьбіта ацэньваюць нэгры. Гарвэй для іх — гэта пасланец неба, які нясе вызваленьне 150-мільёнам нэграў.

Гэны 52-летні трыбун чорных нявольнікаў патрапіў заэлектрызаваць нэгрскія масы, кідаючы з бачын нэгрскіх газэт і з вечавай трыбуны магутны кліч— «Афрыка — бацькаўшчына нэграў». Дзякуючы працы Гарвэя, чорныя бяздомнікі ў Амэрыцы, якія яшчэ так мала там карыстаюць свабодай, сапраўды пачуліся сынамі сваей далёкай гарачай бацькаўшчыны, гдзе яны так-жа сяньня зьяўляюцца прадметам вызыску з боку белых. У паўдзённай напр. Афрыцы работнік нэгр атрымоўвае $^1/_5$ часьць таго, што пры тэй самай працы зарабляе роботнік белы. Законы, устаноўлены белымі (англійцамі, французамі і інш.) не пазваляюць нэграм займаць становішчы кваліфікаваных работнікаў, хоць-бы былі яны на гэта досыць прыгатаваны. Ня можна ім так-жа належыць да прафэсыянальных арганізацыяў. Нэгры, якія ў Паўдзённай Афрыцы становяць $^5/_6$ усяго насельніцтва, маюць толькі $^1/_3$ часьць зямлі, прыдатнай да ўправы, бо рэшту заграбілі белыя.

Белыя сяньня поўныя паны над чорнымі. Але кліч вызваленьня, кінуты ў Амэрыцы Гарвэем, ужо даходзіць і да афрыканскіх прастораў і будзіць у нэграў тугу да свабоды налітычнай, да справядлівасьці соцыяльнай і да эканамічнага дабрабыту. Сяньня ўжо адносіны ў Афрыцы між белымі і чорнымі дужа напятыя. Адчуваюць гэта англійцы, французы і інш. Заганы і загуканы работнік нэгр ужо сьмела і грозна глядзіць у вочы свайму беламу працадаўцу. Афрыканскія нэгры, асабліва ў паўдзённай культурнейшай Афрыцы, глядзяць на белага, як на чужынца, які ўлез да іх няпрошаны.

Белыя, як у Афрыцы, так і ў Амэрыцы, з трывогай глядзяць на гэты вызвольны рух нэграў. Нэгр, які нядаўна сваю прыналежнасьць да чорнай расы уважаў за паніжэньне для сябе, сяньня гэтым ён горды і штораз больш бунтуецца проціў гаспадарчай і соцыяльнай няроўнасьці, якую белыя яму накінулі з прычыны іменна яго чорнай расы, быццам ніжэйшай ад белай.

У Афрыцы і ў Амэрыцы паяўляюцца штораз часьцей нэгры, што пакончылі англійскія й амэрыканскія ўнівэрсытэты і якія ідуць у чорны народ свой і вядуць яго да вызваленьня. Сяньня ўжо кліч: «Афрыка для нэграў» перастае быць клічам, а становіцца рэальнай палітычнай сілай, катораяў найбліжэйшых дзесяцілецьцях можа вывесьці на дарогу волі і долі 125-ці мільённы народ нэграў.

Прывет і найлепшыя пажаданьні, браты нашы чорныя, перасылае вам беларускі народ!..

Polskija asadniki na biełaruska-litoŭskich ziemlach

U niadzielu 23 červienia sioleta adbyŭsia ŭ Wilni źjezd polskich asadnikaŭ Wilenščyny i Nawahradčyny.

Na źjezd prybyło: z Wilenskaha wajawodztwa — 162 delehaty ad asadnickich arhanizacyjaŭ, z Nawahradzkaha wajawodztwa — 42 delehaty.

Na źjezd źjawilisia i pradstaŭniki miascowych polskich uładaŭ: Wilenski wajawoda, pradstaŭnik wajskowaj ułady i pradstaŭnik Nawahradzkaha wajawody.

Staršynioj źjezdu byŭ asadnik Malski — wiedamy pawadyr polskaha asadnictwa ŭ Nawahradčynie i „aŭtorytetny hramadzka-samaŭradawy dziejač" na Nawahradzkaje wajawodztwa.

Pradstaŭniki polskich uładaŭ witajučy asadnicki źjezd z naciskam adznačali, što polskija asadniki ŭ našym Kraju — heta daŭniejšyja polskija rycary na pahraniččy Polščy(!).

Słowam, polskija asadniki na biełaruska-litoŭskich ziemlach — heta apora polskaj dziaržaŭnaści, heta polskija rycary ŭ našym Kraju!

Pa prywitańniach asadnik pasoł Kaminski — pawadyr polskaha asadnictwa ŭ Wilenščynie i „aŭtorytetny" palityčna-hramadzki dziejač na Wilenskaje wajawodztwa — zrabiŭ sprawazdaŭčy dakład z dziejnaści sajuzu asadnikaŭ.

Dakładčyk kazaŭ, što ŭ Wilenskaje wajawodztwa da 1934 h. pasielena polskich asadnikaŭ — 1134 wajskowych i 1366 cywilnych, razam—2500. Razsieleny jany pawodle pawietaŭ hetak:

Brasłaŭski pawiet — 427 asadnikaŭ, Dziśnienski pawiet — 284, Maładečanski — 286, Ašmianski 203, Pastaŭski — 208, Świancianski — 106, Wialejski — 393, Wil.-Trocki — 593.

Hetyja asadniki zarhanizawanyja ŭ 103 hurtki specyjalnaj asadnickaj arhanizacyi.

Dakładčyk wyjawiŭ, što ŭ Wilenskim wajawodztwie polskija asadniki zajmajuć wialiki procant miesca ŭ terytoryjalnym samaŭradzie. Paimienna: 7 asob u pawietawych addziełach, 22 asoby ŭ pawietawych sojmikach, 27 asob siabrami wałasnych uprawaŭ, 18 asob wojtami, 5 — padwojtami, 18— sołtysami, 130 — wałasnymi radnymi i 391 — radnymi ŭ hramadach.

Abymajuć polskija asadniki i samaŭrady haspadarčyja: Wilenskaja Ziemlarobskaja Pałata ŭ swajej uprawie maje 5 asadnikaŭ.

Słowam, u Wilenskim wajawodztwie samaŭrady abniaty hetymi polskimi rycarami — wajskowymi i cywilnymi asadnikami — na ŭsiej šyryni, zhary ŭniz, dawoli husta.

U Nawahradzkim wajawodztwie asadnickaja dziejnaść — ćwierdziŭ dakładčyk — krychu słabiejšaja — skoncentrawanaja tolki ŭ pawietach Lidzkim i Baranawickim; u Nawahradčynie asadniki biadniejšyja — niekatorych treba dakarmliwać, bo sami nie dajuć rady ŭ žyćci ŭ našym Kraju.

Pasoł Kaminski ćwierdziŭ, što sajuz asadnikaŭ maje załažyć u našym Kraju polski narodny uniwersytet, jaki budzie hadawać raznoščykaŭ polskaj kultury, h. zw. „pšodownikuw oświatowych". Dziela hetaj mety ŭžo kupleny kala Wilni faliwarak Prudzišča, dzie maje być adkryty pieršy hetki uniwersytet. Sioleta zimoj adbylisia ŭ Wilni 3-miesiačnyja kursy, jakija padhatawali kandydataŭ na „pšodownikuw oświatowych", dziela zapačatkawańnia šyrejšaj akcyi pa siołach.

Tut treba skazać, što na hetych kursach nia mała było świedamych biełarusaŭ, jakija i praz našuju hazetu zajaŭlali, što jany polonizawać swaich biełarusaŭ asadnikam pamahać nia buduć.

U sprawazdačy z dziejnaści hurtkoŭ asadnickich arhanizacyjaŭ, paraskidanych pa šyrokim prastory Kraju, siarod biełarusaŭ i litoŭcaŭ, čutna nota žałaby. Asadniki skaržylisia na ciažkoje pałažeńnie haspadarčaje i biazrezultatnuju swaju pracu. Pradstaŭnik z Brasłaŭščyny narakaŭ na polskuju škołnuju palityku. Jon ćwierdziŭ, što ŭ Brasłaŭskim pawiecie, pa zahadu škołnych uładaŭ, źlikwidawany ŭsie niekalkiklasowyja pačatkowyja škoły, astalisia tolki I i II klasoŭki, ale i hetyja redka raźmieščany.

Z hetaj sprawazdačy z dziejnaści asadnickich arhanizacyjaŭ u našym Kraju bačym, što arhanizacyjny aparat asadnictwa nastaŭleny tak, kab wa ŭsim Kraju žyćcio hramadzka-haspadarčaje, a nawat i zaškolnaja aświeta, znachodziłasia pad apiekaj i kiraŭnictwam polskaha asadnictwa. Pry hetym čujecca, što asadniki nia majuć mahčymaści ŭ poŭni asiahnuć swajej mety i winu biezrezultatnaści swajej pracy zwalwajuć na polskuju škołnuju palityku i haspadarčyja ciažary.

Pryčyna niaŭdačy asadnikaŭ — u inšym miescy: — u adpornaści suproć polonizacyi biełaruskaha i litoŭskaha sialanstwa!

p—k.

ГРАМАДЗЯНЕ! Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — арганізуйце гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, а гдзе ўжо заложаныя — узмоцніце ў іх працу!

Źjezd katalikoŭ Čechasłavaččyny

Niaprykmietna, siarod štodziennaha kryku, pryhatoŭwaŭsia 1-šy Ahulny Źjezd katalikoŭ Čechasłavaččyny, jaki likam učašnikaŭ i hłybinioj abradawaj staŭsia niespadzieŭkaj dla ŭsich nawat dobra znajučych puls tamašniaha katalickaha žyćcia. Źjezd arhanizawała miascowaja Katalickaja Akcyja. Adbywaŭsia jon 27—30 červienia ŭkłučna.

U čym ža wielič hetaha źjezdu? Wielič jaho ŭ tym, što budučy ściśla relihijnym patrapiŭ zhodna złučyć usie šeść (6) narodnaściaŭ zasialajučych respubliku i pry ŭsim hetym zmoh być tak paważnym, što nawat ludzi, zdaŭna daloka stojačyja ad spraŭ relihii, aceniwajuć Źjezd, jak źjawišča wielmi cennaje.

Na Źjezd ad Apostalskaj Stalicy byŭ prysłany specyjalny legat a latere, paryžski kardynał Verdier, jakoha spatykali aficyjalnyja pradstaŭniki — prezydenta respubliki i ŭradu — addajučy haściu honary ŭłaściwyja pradstaŭnikom čužych zapryjaźnienych hasudarstwaŭ.

Pačaŭsia Źjezd adčytańniem specyjalnaj papieskaj bulli, pałacinsku i ŭsich 6-ch krajowych mowach 27.VI. U nastupnych dniach (28, 29 i 30.VI), pobač z uračystaściami kaścielnymi, adbywalisia narady paasobnych sekcyj i nacyjanalnaściaŭ. Ahulnym dla ŭsich była adoracyja Najśw. Sakramantu prad pamiatnikam św. Wacława na najbolšym placy centralnaj Prahi hetaha samaha imia. Pry hetym usie prysutnyja adnawili prysiahu wiernaści Kaściołu, dadzienuju pry chryšćeńniu.

Specyjalna dziela Źjezdu na placy św. Wacława byŭ zbudawany wialiki kryž z žaleza i škła. Kryž hety ŭnočy aświatlaŭsia elektryčnym światłom.

Na zakančeńnie Źjezdu i ŭsich uračystaściaŭ była adsłužana Imša św. samym legatam na pražskim spartowym stadionie „na Strahavie". Było tam da 500.000 (piaćsot tysiač) ludziej. Padčas hetaj Imšy śpiawałasia ewanelija akramia łacinskaj, jašče wa ŭsich 6-cioch krajowych mowach. Pry ŭsich publičnych wystupleńniach papieskaha legata byli prysutny pradstaŭniki prezydenta i ŭradu respubliki.

Dziela zrazumieńnia značeńnia hetaha Źjezdu — Kanhresu, treba zaznačyć, što Čechasłavaččyna ŭ centralnaj Eŭropie da siahońnia jość adzinym hasudarstwam, jakoje zachawała demokratyčnyja chwormy publičnaha žyćcia. Žywie tut kožny tak, jak na heta zasłužyć. Katalictwa pry samym pačatku isnawańnia hasudarstwa (1918 h.) było tut u wielmi ciažkim pałažeńni. Doŭhawiekawaja zaležnaść českich ziamiel ad aficyjalna-katalickaj Aŭstryi śpichała tutejšaje relihijnaje žyćcio da roli kazionnaj, a tym samym i warožaj dla čechaŭ i sławakaŭ ustanowy. Dzieła taho ŭ adrodžanym čechasławackim hasudarstwie katalikí, nie za swaje winy, musili pieražyć nie adnu horkuju chwilinu. Nie zważajučy na heta, čechasławackija katalikí adnak nie apuskali ruk, pracujučy pilna ŭ kožnym kirunku, nie wykłučajučy i palityčnaha. Hetu pracu acaniŭ siahońnia ŭwieś narod, dokazam čaho jość adbyty Katalicki Źjezd u Prazie— stalicy čechasławackaha hasudarstwa.

Dla biełarusaŭ pałažeńnie katalickaj sprawy ŭ Čechasławaččynie jość wielmi pawučalnym. I ŭ nas, proci našaj woli, aficyjalnaje katalictwa stanowicca słužkaj čužych intaresaŭ. Wina ŭ hetym nie katalictwa, jak takoha, ale nakinienaha jamu čužoha kiraŭnictwa. Warožyja siły ŭ budučynini nie kanieśna zachočuć razroźniwać hetyja dźwie susim roznyja rečy. I na heta treba być pryhatawanym užo siahońnia.

Katalictwa ŭ žyćci narodaŭ maje i daje nieščarpanyja siły. Ale treba dla hetaha wytrywała pracawać. Českim katalikom doŭha zakidwali ichnyja pracіŭniki, što katalictwa pieraškadžaje być dobrym čecham. Ale ćwiči pracawali i sučasnaść apraŭdała ichnaje stanowišča całkom. I dla biełarusaŭ-katalikoŭ siahońnia staić da wykanańnia wialikaja zadača dakazać, što možna być adnačasna **dobrym katalikom i nia horšym biełarusam. Daj Boža!**

A. K.

Źjezd „Katolickiego Stowarz. Młodzieży"

Z pryčyny sioletniaha źjezdu „Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży" wilenskaj dyecezii „Śłach Moładzi" — časapis biełaruskaj moładzi, u numary za m-c červień sioleta, źmiaściŭ ab hetaj arhanizacyi cikawy artykuł, jaki pieradrukoŭwajem całkom.—Red.

„*Хотя ты и в новой коже,*
Но сердце у тебя все тоже"...
Zbajki Kryłowa.

Ad 29 červienia da 1 lipnia sioleta ŭ Wilni adbywaŭsia źjezd delehataŭ mužčynskich i žanockich addziełaŭ „Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży" wilenskaj dyecezii.

Heta „Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży", ci skaročana „KSM", jak my užo pisali ŭ № 6 „Śl. Moł.*)", źjaŭlajecca polskaj ksiandzoŭska-endeckaj arhanizacyjaj, wiedamaj da 1934 h. na našych ziemlach p. n. „Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej", jakoje źmianiła swaju nazowu dziela taho, kab prykryć polski nacyjanalizm zwonku i tym samym pryciahnuć da siabie bližej biełaruskuju katalickuju moładź. Addziely hetaha „Stowarzyszenia" na prawincyi arhanizujuć polskija ksiandzy z arhanistymi pad naciskam wilenskaha arcybiskupa, zapisywajučy ŭ siabry „KSM" zakrystyjanaŭ, chłapcoŭ, katoryja ŭ čas imšy słužać, kaścielnych charystaŭ i charystak, a tak-ža ŭsiu moładź, jakaja nosić u pracesii charuhwi, aŭtaryki i inš. Takim sposabam, biez wialikich natuhaŭ, arhanizacyja heta «razrastajecca»...

U padobny sposab «razrośsia» i wyšejnazwany źjezd *delehataŭ* „KSM", na jaki zdalok papryjaždžała pa adnamu dwuch čaławiek z štandaram, a z wilenskich i padwilenskich addziełaŭ ksiandzy papryhaniali ŭsich «miortwych dušaŭ» i pa usich zbirali ŭ Wilni. Kab pakazać ich usich zbiralisia na Katedralnaj placy. Ŭ ich pa 3 da kožnaha štandaru. I tak źjezd, a asabliwa pachod praz miesta, katory wioŭ z šablaj(!) adzin z kiraŭnikoŭ «KSM» pierad arcybiskupam Jałbżykoŭskim, byŭ „imponujący"...

Hety źjezd, jak i ŭsia praca «KSM», adbywaŭsia pad prykryŭkaj katalictwa. Prykryŭka heta, adnak, uściaž spadała i tady wyhladała sapraŭdnaje *endecka polonizatarskaje* abličča „KSM" na našych ziemlach. Časam nawat prykryŭku katalictwa adsuwali sami pawadyry „KSM". Rabiŭ heta i arcybiskup Jałbżykoŭski, z jakoha pramowaŭ niasło polskim nacyjanalizmam i jaki, majučy pierad saboj pierawažna niaświedamuju biełaruskuju moładź, nie pastydaŭsia ŭsich nazwać moładziaj *polskaj*, ani słoŭcam nie ŭspaminajučy ab biełarusoch i litoŭcach. Z hetaj pramowy arcybiskupa, na akademii „KSM" 29.VI, prasiaknutaj polskim nacyjanalizmam, śmiajalisia nawat ćwiarozyja ducham učašniki źjezdu. Treba pry tym zaznačyć, što pramowy niekatorych świeckich pawadyroŭ «KSM» byli mienš polska-nacyjanalistyčnymi, jak pramowa arcybiskupa Jałbżykoŭskaha.

Inšyja pawadyry „KSM" uściaž nazywali hetu arhanizacyju „strażnicą polskości" i zaklikali da pracy dla dabra Palakoŭ.

Wielmi dobra ab charaktary „KSM" świedčyć toje, što niekatoryja učašniki źjezdu jaho, mieli znački samaj jaraj endeckaj arhanizacyi, h. zw. „mieczyki", a tak-ža i toje, što ŭ himnie „KSM" pjajecca pierad usim ab budowie „Polski nowej"...

Treba adnak skazać, što „KSM" — «strażnica polskości», pamima taho, što ksiandzy ŭpisali ŭ jaje dahetul až 15,000 asob, nia moža nawat utrymacca na papiery. Bo woś delehat z Waŭkawyska, na naradzie 30.VI u zali na Metropolitalnej 1, u swaim dakładzie zajawiŭ, što ŭ ich staranie „KSM" raspadajecca i kali centrala nia pryšle instruktaroŭ, dyk zusim razwalicca.

Ab słabaści „KSM" świedčyć tak-ža i toje, što prawincyjanalnyja jahonyja addziely nia płaciać składak u Centralu. I tak, napryklad: u 1934 hodzie, zamiest wyznačanych 2000 zł. zapłačana tolki 202 zł. (dźwieście dwa).

Charakterna tak-ža, što siabry „KSM" — jak ściwierdzili pramowy na ŭspomnienaj naradzie — źjaŭlajucca sapraŭdy siabrami hetaj arhanizacyi i wykonwajuć swaje abawiazki tolki tady, kali na ich hladzić ksiondz ci inšy načalnik „KSM", a paśla ab usim zabywajucca i stydajucca swajho siabroŭstwa ŭ „KSM".

Heta ŭsio zusim zrazumiełaje. Bo «KSM» dla našaj moładzi jość arhanizacyjaj zusim čužoj. Niaświedamaja biel. moładź adčuwaje heta instynktoŭna. Hetkaje „KSM", jak jano jość, nia moža pryniaści karyści Katalickamu Kaściołu i nia moža ŭzhadawać dobrych katalikoŭ i hramadzian. Dy „KSM", faktyčna, sprawaj zapraŭdnaha katalickaha ŭzhadawańnia moładzi nie zajmajecca,— jano zajmajecca pierad usim polonizacyjaj biełaruskaj i litoŭskaj katalickaj moładzi i niedapuskaje da jaje biełaruskaha kulturnaha žywoha i drukawanaha słowa.

A tak być nie pawinna. Katalickaja arhanizacyja nia śmieje nikoha wynaradaŭlać. Naadwarot, — jana pawinna wučyć usich šanawać swaje narodnyja asabliwaści, zwyčai, mowu, kulturu, dajučy roŭnaje prawa da raźwićcia dla kožnaj nacyi.

Ničoha z hetaha, jak i sapraŭdnaha katalictwa ŭ „KSM" na našych ziemlach niama, a ŭ adnosinach da katalikoŭ niepalakoŭ panuje ŭsieŭładna tut zapiarečańnie ich nacyjanalnaści. Katalictwa „KSM" — heta tolki prykryŭka zendečanaha polskaha šowinizmu — i tolki.

Nie daloka zajechała ŭ našym Kraju na hetkim „katalicwie" polskaja endecyja i nie daloka zajedzie na im i „Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży". Nia siańnia, dyk zaŭtra, a biełaruskaj moładzi adčyniacca wočy i jana zrazumieje, čym usio heta padroblenaje „katalictwa" pachnie; zrazumieje, što praz hetkaje „katalictwa" imknulisia čužyncy wyrwać ad jaje rodnuju dušu, a paśla i ziamielku. A tady budučynia napeŭna budzie niamilaserna mścicca. Paciarpieć-ža pry tym može mocna i Katalicki Kaściol, choć winoŭnikam usich bied astanіecca nacyjanalistyčna-polskaja zaśleplenaść sučasnych i papiarednich polskich hierarchaŭ Katalickaha Kaścioła na biełaruskich ziemlach.

Čas było-b apomnicca!

*) Artykuł heny byŭ pieradrukawany ŭ „Biel. Krynicy" Nr. 27.

З ГАЗЭТ.

Гэтак далёка не заедзем.

Блізу паўгоду ўжо таму адсьвяткаваны юбілей беларускага тэатру апошнім часам адбіўся ў чужой прэсе паўгорным рэхам. У варшаўскіх „Wiadomościach Literackich" № 26 зьмясьціў артыкул аб беларускім пытаньні супрацоўнік віленскага абшарніцкага „Słowa" Юры Вышамірскі. Трудна сказаць, чаго тут больш: шляхоцкай напушанасьці ці сьведамай благой волі. І адно і другое астанецца пры асобе аўтора самога Ю. Вышамірскага. А для наіўных чытачоў польскіх газэт беларускае пытаньне як было так і астанецца „неўлавімым". Віна ў тэтым самых польскіх журналістаў, якія каля беларусаў толькі „абціраюцца".

Кепска гэта, але чаго-ж больш можна спадзявацца ад польскага шляхціца ці ягонага слугі?

Далёка горш, калі і украінская прэса пачынае „танным способам" асьведамляць сваіх чытачоў аб беларускім пытаньні праз польскія(!) акуляры. Як ні дзіўна, а ў № 176 „Діла" (Львоў, 5 липня 1935 г.) знаходзім „Кореспонденцію з Вильна", якая ёсьць ні больш ні менш, як пераробкай успомненага артыкулу Ю. Вышамірскага і да таго—пераробкай вельмі няўдалай. Перапутана тут апісаньне першага беларускага прадстаўленьня з юбілейным. З апісаньня-ж, як „хор маладых дзяўчат... за сцэнаю сьпявае: „Вясна красна на ўвесь сьвет"... відаць, што аўтор „кореспонденціі" нейкі М. Михаенко зусім не патурбаваўся быць на прадстаўленьні, якое ўзяўся так апісваць. Так! Песьню гэну сьпявае ня хор маладых дзяўчат — за сцэнаю, а мяшаны хор пад кіраўніцтвам Р. Шырмы і не за сцэнаю, а—на сцэне! Або ськуль гэта стрэліла ў галаву „карэспанту" „Діло", што беларусы „зараз па сусьветнай вайне" лічылі сваім гымнам песьню „Чаму мне ня пецы?"

Дык што ўсё гэта знача?..

Ну, Панове Журналісты, як так будзем інфармаваць сваіх чытачоў, дык ня дзівімся з рэзультатаў анкеты аднаго львоўскага тыднёвіка, які, notabene, у справе вышуківаньня інфармацыяў вызначаўся дагэтуль адносным сумленнасьцю. Згаджаемся, што дастаць верыгодныя весткі ня так ужо лёгка. Але пры ахвоце можна пазнаць жыцьцё і бяз усякіх ...афрыканскіх нэграў.

Ана.

3 царкоўнага пагосту.

А мы толькі плацім і не заікаемся.

Каторы ўжо год, як Варшаўская Мітраполія вызае расейскі часапіс „Слово", які больш бароніць расейшчыну, як праваслаўе. Гэты часапіс сам сябе не аплачвае і на яго паасобныя кансысторыі абкладаюць падуладныя сабе прыходы асобным падаткам. Восьжа з гэтым падаткам ад украінскіх праваслаўных прыхаджан Валынскай эпархіі апошнім часам выйшла ня так, як гэтага хацелі сабе расейцы. Паймення, эпархіяльнае сабраньне прадстаўнікоў ад міран і духавенства ў студні м-цы сёл. адмовілася асыгнаваць з сваіго бюджэту на „Слово" 6.000 зл. Тады расейцы кінуліся на іншыя хітрыкі: адміністрацыя „Слова", з распараджэньня, быццам, мітрапаліта Дзяніса, пачало рассылаць „наказы" беспасярэдне ў кожны прыход, каб той прысылаў на „Слово" 10 зл. (ня меньш!). Але і гэты „наказ" — ці адміністрацыя „Слова" мае права рассылаць такія „наказы"? — нічога не памагае, бо сьведамыя украінцы ня стануць падтрымліваць расейскую культуру...

І сорамна сапраўды, што на беларускіх землях кансысторыі, дзе нават засядаюць „беларусы", плацяць гэты рабскі падатак на падтрымваньне чужой нам і варожай маскоўскай культуры! Калі-ж гэта скончыцца? Калі за нашы грошы дачакаемся свайго часапісу беларускага?

Сідарчук.

Бацькі Беларусы! Вучыце сваіх дзетак беларускае граматы!

Z Sojmu i Senatu

Wybarnyja zakony ŭ Polšču

Padany parlamanckim klubam BB prajekt wybarnaj ardynacyi ŭ Sojm, Senat i ab wybarach Prezydenta ŭžo pryniaty Sojmam i Senatam.

Takim čynam hety prajekt ardynacyi skora budzie abawiazwajučym zakonam.

Sojm i Senat swajo dzieła končyli. Hazety padajuć, što ŭ hetym m-cy buduć raspuščany, paśla čaho buduć raśpisany nowyja wybary, jakija adbuducca ŭ wieraśni.

Endeki i PPS nia woźmuć učaścia ŭ wybarach.

Na apošnim pasiedžańni Sojmu pradstaŭnik „Klubu Narodowego" (endecyja) ad imia hetaj partyi zajawiŭ nastupnaje:

„Wybarnyja zakony, ciapier pryniatyja, nie dajuć mahčymaści wyjawić woli narodu i zwodziać wybary da naznačeńnia pasłoŭ uradam. Dziela hetaha „Stronnictwo Narodowe" pastanawiła, što ani adzin siabra narodnaj (endeckaj—red.) partyi, a tak-ža nichto z prychilnikaŭ narodnaj prahramy nia moža ani staracca ab mandat, ani prymać mandatu ŭ zakonadaŭčyja pałaty".

Hałoŭnaja Rada PPS (Polskaja Partyja Socyjalistyčnaja) pastanawiła bajkatawać wybary. Zabaranіła siabrom PPS brać učaście ŭ wybarach. *PPS zajaŭlaje, što pryniataja Sojmam wybarnaja ardynacyja pahoršyła pałažeńnie nacyjanalnych mienšaściaŭ u Polščy: ciapier jany ŭžo nia zmohuć zdabyć swajho pryrodnaha pradstaŭnictwa ŭ parlamancie.*

Chto moža wučycca ŭ litoŭskaj himnazii i — chto litowiec, a chto nie litowiec?

Za hety artykuł Wilenskija ŭłady dziaržaŭnaj administracyi skanf'skawali Nr. 22 „Biel. Krynicy“ z dnia 26 V. siol. Wilenski Akružny Sud pastanowaj z dnia 25 červienia 1935 h. (Sygn. pras. 39|35) hetuju kanfiskatu skasawaŭ („uchyliŭ“) i wyjaśniŭ, što artykuł nia maje ŭ swaim źmieście ničoha prastupnaha.

Red.

Na heta pytańnie, na dobry ład, treba było-b adkazać koratka: chto sam hetaha choča. Adnak daloka da hetaha. Sprawa heta ŭžo maje swaju historyju i apošnim časam wyhladaje duža pikantna.

Wilenskaja Školnaja Kuratoryja śpiarša była zahadaŭšy, kab tyja baćki, jakija chacieli wučyć swaich dziaciej u litoŭskaj himnazii, dyrektaru takoj himnazii padali ab hetym deklaracyju i prad tymža dyrektaram jaje padpisali.

Jasna, što hetkaja pastanoŭka sprawy zusim jašče mahčymaja. Ale Kuratoryja chutka ŭ hetaj sprawie prydumała niešta nowaje. Jana zahadała, kab podpisy na deklaracyjach baćkoŭ, žadajučych wučyć dziaciej swaich u litoŭskaj himnazii, byli paćwierdžany adpawiednymi ŭładami. I z hetym jašče nia było-b ničoha strašnaha. Praŭda, čaławiek musiŭ šukać tych uładaŭ,jakija paćwierdzili-b jaho podpis, a znašoŭšy ich, musiŭ im za heta para załatowak zapłacić! Ale heta ŭsio, paŭtarajem, poŭbiady. Ludzi, žadajučyja wučyć dziaciej swaich u litoŭskaj himnazi, jašče z hetym dawali-b sabie radu.

Urešcie Kuratoryja ŭ hetaj sprawie wydumała nowy zahad. Jana zahadała, kab baćki ci apiakuny ŭ swaich deklaracyjach zaznačali, jakoj narodnaści ich dzieci, a samaŭradawyja ŭłady — wojty, burmistry — kab u hetych deklaracyjach zaznačali, što złažyŭšych deklaracyi, abo ich dziaciej štodziennaj mowaj jość mowa litoŭskaja, što jany hetym samym naležać da litoŭskaj narodnaści. Što heta znača, — kožnamu jasna.

Wilenskaje litoŭskaje praświetnaje T-wa „Rytas“ 12.V. siol. h. razhledziŭšy heta, jak na dwaccaty wiek, sapraŭdy „cikawaje“ rasparadžeńnie Wilenskaj Školnaj Kuratoryi, apublikawała prociŭ jaho nastupny pratest:

„...Biaručy pad uwahu, što aznačeńnie narodnaści jość pryrodnym prawam samoha čaławieka, što hetaje prawa ŭważaje ŭwieś kulturny świet, što swabodu sumleńnia pryznaje hramadzianam polskaja Konstytucyja, što ŭžywanaja ŭ štodziennym žyćci mowa nia jość ani całkom praŭdziwaj, ani adzinaj adznakaj narodnaści, što wymahańnie deklaracyjaŭ ab narodnaści, paćwierdžanych uładami miestawaha i wałasnoha samaŭradu, duža abciažwaje baćkom addawańnie ich dziaciej u litoŭskuju školu i što hetkija deklaracyi ab narodnaści trebujucca tolki ad hramadzian litoŭcaŭ, — „Rytas“ uważaje heta Kuratoryi rasparadžeńnie za niapraŭnaje, praciŭnaje asnaŭnym prawam hramadzian, uskładajučaje asabliwy ciažar tolki na litoŭcaŭ i hetym samym rujnujučaje roŭnaść hramadzian prad prawam, aprača taho pieraškadžajučaje litoŭcam u praświetnaj pracy i prociŭ jaho, jak prociŭ narušajučaha prawy litoŭskaha narodu, rašuča pratestuje.“

Jakija wyniki hetaha pratestu, pakulšto niawiedama. Sprawa-ž usia až nadta wymoŭnaja i nijakaha tłumačeńnia nie patrabuje.

P. Łuḫanowič.

„Выясьненьні“

Пад гэткім загалоўкам дня 3-га ліпня выйшла ў Вільні аднаднёўка, у якой грам. М. Манцэвіч, Ф. Ярэміч і В. Багдановіч выяўляюць сваю да „хадэцыі“ (БХД) жалі, што яна не гонаравала іх у Беларускім Нацыянальным Камітэце, і заяўляюць, што яны з Б. Н. К-ту дзеля гэтага выступаюць.

На наш пагляд, Беларускі Нацыянальны К-т — гэта агульна беларуская народная рэпрэзэнтацыя жывых сіл, якая мае на мэце вялікі ідэал Беларускага народу, а не гонараваньне адзінак.

Вось-жа і „хадэцыя,“ знаючы сваю ролю ў Б.Н.К., не магла там насупроць агульнай апініі, а найгалаўней супроць кірунку К-ту гонараваць адзінкі.

Аўторы аднаднёўкі самі сьцьвярджаюць, што ў прэзыдыюм К-ту ня было „хадэцкай“ большасьці — на 5 сяброў толькі 2 „хадэкі“, а 3 „не хадэкі.»

Гэтакі партыйны склад і цяперашняга прэзыдыюму Б.Н.К-ту.

Пры гэткім складзе прэзыдыюму Б.Н.К-ту „хадэцыя“ не магла нікога маёрызаваць і не маёрызавала; але ці ж магла яна і пазволіць на дыктатуру бяздзейнай на беларускім грунце меншасьці?

Урэшце, трэба адзначыць, што гэнае выступленьне з БНК ту надта спозьненае, асабліва Ф. Ярэміча, які нават ад сваіх сяброў захірэўшага „Сял. Саюзу“ не дастаў(!) на сёлета паўнамоцтваў у К-т і дзеля гэтага раней яшчэ выкасаваны быў з сьпісу сяброў БНК на 1935 г.

На заканчэньне нашая рада:— працуйце, грамадзяне, для дабра Беларускага народу паводле сваіх праканаsuccessful

Кароткае выясьненьне

У аднаднёўцы „Выясьненьні“ (Вільня, 3.VII 1935), гр. М. Манцэвіч, Ф. Ярэміч і В. Багдановіч, суб'ектыўна тлумачачы свае ролі і ролі другіх асоб у Беларускім Нацыянальным Камітэце, аднабакова пасуджаюць БХД у маёрызацыі прадстаўніцтва іншых палітычных групаў у Б. Н. Камітэце, а грам. Манцэвіч асуджае мяне — старшыню Б.Н.К-ту — ў неэтычнасьці.

Дакладна не разумею напісанага грам. Манцэвічам аднаго — ці гэта выплывае з незразуменьня справы, ці падыктавана злой воляй?

Уважаю, што тут звычайнае незразуменьне і толькі дзеля гэтага выясьняю.

Польскай прэсе „вывядаў“ аб беларускіх справах я не даваў і іх — мною даных — у польскіх газэтах дасюль не спатыкаў. Аб беларускім жыцьці пад Польшчай даваў „вывяд“ украінскай прэсе, які надрукаваны ў газэце „Неділя.“

У польскую прэсу, з просьбай надрукаваньня, даваў: рэзалюцыі, пратэсты і іншыя падобнага характару пастановы агульных сходаў і прэзыдыюму Бел. Нац. К-ту, якія Камітэт падаваў да шырэйшага ведама.

Гэта ніколі ня было сакрэтам. Аб гэтым я гаварыў на паседжаньні прэзыдыюму К-ту, аб гэтым казаў і на агульным сходзе 12.V. сёлета.

Пры гэтым выясьняю грам. Манцэвічу і наступнае: — я маю грамадзкую адвагу, а для абароны беларускай справы гэткай адвагі маю шмат!

На пісаніну грам. Ярэміча скажу коратка: — Бел. Нац. К-т адняў ад Ярэміча тыя паўнамоцтвы, якія яму быў даўшы. Гэта пацьвярджае пратакол прэзыдыюму К-ту з дня 29.V.1934 г. падпісаны так-жа В. Багдановічам і М. Манцэвічам.

Не разумею так-жа „абвінавачаньня“ мяне В. Багдановічам.

Грам. В. Багдановіч хіба-ж ведае, што няўзлюбленая ім рэзалюцыя ў царкоўнай справе выдана ня мной, неправаслаўным, але Праваслаўнай Камісіяй Б.Н. К-ту, сябры каторай у 1933 г. выключылі з Камісіі яго, Багдановіча, дзеля таго, „што грам. В. Багдановіч не зьяўляецца вернікам Аўтокэфальнае Праваслаўнае Царквы ў Польшчы.“ Аб гэтым выключэньні афіцыяльна пісьмом былі павядомлены як В. Багдановіч, так і Духоўныя Улады Праваслаўнай Царквы ў Польшчы.

Здаецца ўсё ясна.

Вільня, дня 5.VII.1935 г.

Я. ПАЗЬНЯК

Старшыня Б. Н. К-ту.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Беларусы з вышэйшай асьветай. Сёлета вясной віленскі унівэрсытэт скончылі шэсьць беларусаў, пераважна сяброў Бел. Студ. Саюзу. Атрымалі дыплёмы магістраў філёзофіі: Анастазія Гаўрылічанка — скончыла прырода - матэматычны факультэт, спэцыяльнасьць матэматыка, Тамара Тышкевічанка — прыр.-мат. фак., спэцыяльнасьць прырода, Анатоль Карнюк — прыр.-мат. фак., спэц. хімія, Язэп Клагіш — гуманістычны факультэт, спэц. гісторыя, Янка Хвораст — гуман. фак., спэц. літаратура, Яхім Скурат — гуман. фак., спэц. романістыка. Сёлета восеньню канчаюць віл. унівэрсытэт яшчэ некалькі беларусаў. Магістры А. Гаўрылічанка, Я. Хвораст і Я. Клагіш вызначыліся дзейнасьцю на грунце Бел. Студ. Саюзу і іншых беларускіх арганізацыяў. Гэтай-жа сёлетняй вясной скончыў унівэрсытэт у Пазнані, праўна-эканамічны факультэт, атрымаўшы навуковы тытул магістра права — дзейны беларус Аляксей Анішчык. Працуе цяпер мгр. Анішчык над здабыцьцём доктарату.

Радасна вітаем усіх магістраў і жадаем плоднай працы фаховай і на ніве грамадзка-беларускай.

З САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ.

„Усенароднае сьвята“. 11-га ліпня сёл. выпадае 15-ці годзь дзе заняцьця бальшавікамі тэрыторыі Савецкай Беларусі. Дзень гэты бальшавіцкія ўлады Сав. Беларусі абвесьцілі днём усенароднага сьвята. Сьвяткаваньне яго адбудзецца вельмі ўрачыста. Рыхтуюцца да сьвяткаваньня бальшавікі аддаўна, з вялікім накладам працы і энэргіі, ува ўсіх галінах жыцьця і працы.

Новая мастацкая беларуская літаратура. Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі да дня 11-га ліпня выпускае з друку новы раман Кузьмы Чорнага „Трэцяе пакаленьне“, вершы „Прыход героя“ Броўкі, кіноаповесьць „60 я паралель“ Вольнага, зборнік вершаў маладой паэтысы Агняцьвет і раман „Я люблю“ Аўдзеенка.

Творы сусьветнае літаратуры пабеларуску. Дзяржаўнае Выдавец. Беларусі прыступіла да выданьня ў сёлетнім годзе твораў клясычнай сусьветнай літаратуры. Зданы ў друк „Гамлет“ Шэкспіра і „Жаніцьба Фігаро“ Бомаршэ. Рыхтуюцца да друку „Іліяда“ Гомэра — ў перакладзе з грэцкае мовы, „Фауст“ Гётэ і выбраныя творы Гэйнэ. У гэтым-жа годзе будуць выданы „Рудзін“ і „Дваранскае гняздо“ Тургенева.

БЕЛАРУСЫ Ў ЧЭХАСЛАВАЧЧЫНЕ.

Канцэрт беларускай песьні ў Празе, аб якім мы пісалі ў прадапошнім нумары „Бел. Крыніцы“, адбыўся 22 м. м. вельмі ўдачна. Выканаўцамі былі: Украінскі Хор у Празе (з учасьцем беларусаў) і сьпявачкі чэскай опэры „Studio“. Праграма канцэрту абымала беларускія песьні ў апрацаваньні: Анцава, Галкоўскага, Грэчанінава. Асабліва ўдачнымі былі песьні: „Гоман“ (на хор) і „Адна ізноў адна“ (на солё). Сярод слухачоў канцэрту былі заграніčныя прадстаўнікі навукі, мастацтва і палітыкі. Усім ім так падабалася беларуская песьня, што абяцалі дапамагчы пражскім беларусам сарганізаваць увосені асобны канцэрт беларускай песьні, — гэтым разам сьпяваліся і украінскія песьні, — які перадаваўся-б праз пражскае радыё на ўсю Эўропу.

Пры арганізаваньні гэтага канцэрту вельмі многа палажылі працы і ахвярнасьці пражскія беларусы: інж. В. Русак і др. Т. Грыб і належыць ім за гэта слушная падзяка.

Пры месцы трэба зазначыць, што пачатак беларускіх вокальных і тэатральных выступленьняў адносіцца да часу, калі Прага і наагул Чэхаславаччына была галоўным асяродкам беларускага студэнцкага жыцьця. І так: узімку 1922-23 г. у пражскай „Мяшчанскай Бяседзе“ даваў канцэрт беларускай песьні Беларускі студэнцкі хор (мужчынскі) пад кіраўніцтвам украінца Кізымы (родам з Чарнігаўшчыны). У тэй-жа Мяшчанскай Бяседзе, узімку 1923-24 г. была пастаўлена „Птушка шчаяьця“ — Фр. Аляхновіча; праз нейкі час гэта самае прадстаўленьне было паўторана ў м. Іозэфове — у конц.-лягеры зах.-украінскай арміі. У 1927-28 шк. годзе сьпяваў беларускія песьні чэскі дзіцячы хор з ведамага ў Празе Інстытуту Бакулы. Ведамы чэскі музыколёг праф. Зд. Нэедлы назваў тады беларускую „Калыханку“ найпрыгажэйшай песьняй усіх славянскіх народаў. Летась пяяліся беларускія песьні на канцэрце „народных песьняў славянскіх народаў“ пад кіраўніцтвам заслужанай украінскай дырыгенткі п. Шчуроўскай-Росіневіч.

Каб-жа наша песьня і далей грымела, апавяшчаючы ўсім, што жыве Беларусь!

Рэфэрат аб Беларусі. 13 чэрвеня 1935 г., у саюзе украінскіх пісьменьнікаў і журналістаў у Празе, беларус др. Т. Грыб прачытаў рэфэрат на тэму „Сучасная беларуская драматургія“.

Крывавыя падзеі на Валыні

Аб грамадзкім жыцьці братоў украінцаў на Валыні мы, беларусы, ня шмат ведаем. Ведаем толькі тое, аб чым падаюць тамашнія, валынскія, „прожондовыя“ газэты, і што зможа падаць украінская незалежная прэса. З гэтых жарол даведваемся аб змаганьні украінцаў на Валыні за украінізацыю праваслаўнай царквы. — Праваслаўная Царква на Валыні перастае быць расейскай і становіцца на народны украінскі грунт. Ведаем так-жа, што на гэтай украінска царкоўнай плятформе праводзіцца на Валыні і прапаганда украінска-польскай угоды — супрацоўніцтва з польскім урадам.

Апошнія падзе на Валыні, якія адзначыліся праліцьцём крыві — забойства спадцішка паліцэйскага Бернацкага, скрытае забойства праваслаўнага сьвяшч. Пятачэнкі і забойства 24.VI. сёл. двух паліцэйскіх, Рыхтэра і Куштэля, (забойцы гэтых паліцэйскіх застрэлены — падае польская газэта „Wołyń,“ — бо не хацелі паддацца паліцыі і ўцякалі) — паказуюць на глыбокія іх прычыны.

Прэса, аднак, аб прычынах гэтых падзеяў упорыста маўчыць.

Надовячы Валынскі ваявода Юзэфскі, на сабраньні ББ у Луцку, гаворачы аб апошніх валынскіх падзеях, заатакаваў украінскі нацыяналістычны рух, — сказаў, што гэта *„ruch ukraiński typu lwowskiego,“* запавядаючы пры гэтым жорсткую з ім барацьбу. Далей ваявода адзначыў — *„стрэлы, што ад часу — да часу раздаюцца на Валыні, гэта стрэлы іхняй роспачы.“*

Камунікат „Польскага Тэлеграфічнага Агенства (PAT.) аб забойстве сьвяш. Пятачэнкі канчаецца гэткімі славамі — *„według wszelkiego prawdopodobieństwa padł on, jako zwoleńnik porozumienia polsko-ukrainskiego ofiarą zamachu ze strony wrogich nacjonalistycznych czynników ukrainskich,które w ostatnich czasach usiłują drogą aktów terorystycznych zaatakować Wołyń.“*

Словам, апошнія крывавыя падзеі на Валыні — гэта ня звычайнае злачынства. Гэтыя падзеі маюць характар палітычны. Аб ім выразна цьвердзяць і вышэй паданыя галасы польскіх афіцыяльных дзейнікаў. Гэтыя галасы так-жа даволі выразна ор'ентуюць і аб палажэньні на Валыні.

п—к.

Wałynski wajawoda Juzefski ŭstupaje

Polskaja presa padaje, što skora budzie pieramiena wajawodaŭ u Krakawie i na Wałyni. Wałynski wajawoda Juzefski ŭstupaje.

Eŭropejskaja mižnarodnaja palityka na nowych šlachoch

Dakananaje ŭ min. miesiacy pamiž Anhlijaj i Niamieččynaj parazumieńnie ŭ sprawie marskoha zbrajeńnia maje wialikaje značeńnie ŭ mižnarodnaj eŭropejskaj palitycy. Hetaje parazumieńnie moža stacca zwarotnym punktam u suadnosinach nia tolki anhielska-niamieckich, ale tak-ža i miž Niamieččynaj i Francyjaj.

Zahraničnyja hazety pišuć, što padaroža anhielskaha dyplomata Edena pa Eŭropie, jakuju jon adbywaŭ u kancy min. m-ca, źwiazana z metaj naładžańnia parazumieńnia miž Anhlijaj, Francyjaj, Italijaj i Niamieččynaj, jakoje pašyryłasia-b i na Polšč.

Anhielska-niamieckaje marskoje parazumieńnie kasuje datyčačyja hetaj sprawy artykuły Wersalskaha traktatu, francuska-anhielski dahawor-pratakoł z 3 lutaha siol., parazumieńnie ŭ Stresie i wiedamy asud Niamieččyny Lihaj Narodaŭ z pryčyny jaje panoŭnaha zbrajeńnia.

Pastupak Anhlii adnosna Niamieččyny hazety tłumačać tym, što Francyja biez parazumieńnia z Anhlijaj i Italijaj zaklučyła dahawor z Sawietami.

Takim čynam francuska-sawieck sajuz wyklikaŭ uzmacnieńnie palityčna Niamieččyny, asłablajučy palityčnaje značeńnie ŭ Eŭropie dziaržawu Sawietaŭ, jakuju zahraničnyja hazety nazywajuć wialikanam na hlinianych nahach.

U takt pajezdki anhielskaha dyplomata Edena z dziaržawy ŭ dziaržawu, eŭrapejskaja presa mižnarodnaha značeńnia ŭściaž pisała ab niaŭdałaj zhodzie Francyi z Sawietami, pakazwajučy na paniawoleńnie Sawietami narodaŭ, jakija imknucca dasamastojnaha niezaležnaha žyćcia. Prydzie čas i hetyja narody paŭstanuć i prahoniać swaich tyranaŭ. Dyk jak-ža možna budawać supakoj u Eŭropie z Sawietami, kali tam unutry biazupynnaja wajna? — piša henaja presa.

I sapraŭdy, musić zrazumieła heta i francuskaja dyplomacyja, bo paśla haściny ŭ Paryžy Edena Francyja pierastała aburacca na Anhliju za rewanž — anhielska-niamieckaje marskoje parazumieńnie — i pačała zwaročwać uwahu ŭ kirunku mahčymaści parazumieńnia z Niamieččynaj.

Niapeŭnaść polska-niamieckaj družby?

Polski ministr Bek u haściach u Berlinie.

Pačałasia polska-niamieckaja družba 26 I.1934 h. dahaworam „ab nienapadańni". Śpiarša byli ŭ Polščy ŭ haściach hitleraŭcy min.:Goebels i Geryng. Na pachowiny J. Piłsudskaha pryjaždžali tak-ža pradstaŭniki hitleraŭskaj Niamieččyny, a ciapier, ad 2 da 4 lipnia, haściŭ u Hitlera ŭ Niamieččynie polski ministr zahraničnych spraŭ Bek.

Aficyjalnyja rezultaty hetaj padarožy—heta tolki „ścwierdžańnie niaźmiennaści polska-niamieckich suadnosin". Blizkija da ŭradu polskila hazety aceńwajuć hetyja rezultaty z wialikaj rezerwaj. Inšyja ŭznoŭ adkryta kažuć, što zadača min. Beka dabicca ad Niamieččyny zračeńnia „mirnaj rewizii polskich hranic pry nadychodziačych francuska-niamieckich pierahaworach nie ŭdałasia" i Polšč staić, byccam, pierad kanieśnaściu zrewidawać swaje adnosiny da Niamieččyny i Francyi. Paćwiardžajecca heta i tym, što planawanaja padarož ministra Beka ŭ Paryž uwosieni maje adbycca jšče pierad rospuskam na leta francuskaha parlamantu.

Słowam — niapeŭnaść.

Apłaty za komasacyju hruntoŭ i kasawańnie serwitutaŭ

Ministr Ziemlarobstwa i Ziamielnych Reform, parazumieŭšysia z ministram Skarbu, wydaŭ dn. 6 ha červienia sioleta rasparadžeńnie(Nr43 Dzieńnika Zakonaŭ Polskaj Respubliki z dn. 19.VI), jakim haloŭnym čynam padaje taksu apłataŭ za komasacyju hruntoŭ i likwidacyju serwitutaŭ. Rasparadžeńnie maje siłu prawa ad 19-ha červienia.

Padajom z rasparadžeńnia toje, što datyčyć našych biełaruska-litoŭskich ziemlaŭ.

Pawodle rasparadžeńnia za wykanańnie komasacyi(„scalenia") hruntoŭ treba płacić ad 1-ha hektara hruntu takuju apłatu:

1) na terytoryi wajawodztwa nawahradzkaha, paleskaha, uschodniaj čaści wajawodztwa biełastockaha (pawiety: biełastocki, bielski, hrodnienski, sakolski i waŭkawyski), paŭdzionna-zachodniaj čaści wajawodztwa wilenskaha (pawiety: maładečanski, ašmianski, świancianski i wilenska trocki) — kali mierycca majemaść pawodle staroha stanu — 20 zł., biaz hetaha pamieru — 15 zł.;

2) na terytoryi paŭnočna-uschodniaj čaści wilenskaha wajawodztwa (pawiety: brasłaŭski, dziśnienski, pastaŭski i wialejski) — kali mierycca majemaść pawodle staroha stanu — 18 zł., biaz hetaha pamieru—13 zł.

Dla hruntoŭ, jakija ŭ suwiazi z komasacyjaj buduć pamierany, ale nia buduć skomasawanyja, dla hruntoŭ, jakija ŭžo raniej byli achopleny komasacyjaj na inšym abšary komasacyjnym, jak hrunty h. zw. „roźničnyja," i dziela hetaha byli abłožany apłatami, a takža dla niazdatnych dla poŭnaj adrobki hruntoŭ, kali jany naličajuć bolš jak 15 proc. usiaho abšaru hruntoŭ, jaki maje ŭčaśnik komasacyi, — apłata ad 1-ha hektara płacicca pawodle takoj taksy:

— na terytoryi, što padadziena ŭ punkcie 1-ym — z pamieram staroha stanu majemaści 8zł., biaz hetaha pamieru — 6zł.;

— na terytoryi, što padadziena ŭ punkcie 2 him — z pamieram staroha stanu majemaści 6 zł., biaz hetaha pamieru — 4 zł.

Apłaty nie abymajuć naležnaściaŭ spryčynienych nikatorymi specyjalnymi wydatkami, jak napr. koštami wykanańnia naturalnaj pawinnaści praz zastupnictwa, koštami dastaŭki dakumantaŭ i t. p.

Apłaty za wykanańnie kamasacyi wyznačajucca pawodle abšaru hruntoŭ, što byli pierad komasacyjaj.

Za skasawańnie serwitutaŭ šlacham prymusowaha pastupańnia na terytoryi wajawodztwa paleskaha, nawahradzkaha, wilenskaha i ŭschodniaj čaści wajawodztwa biełastockaha treba płacić 8 zł. ad 1-ha hektara wydzielenych hruntoŭ, pry čym pa paławinie płaciać: toj, chto karystaŭ z serwitutaŭ, jak i toj, chto mieŭ hrunt serwitutam abciažany. Apłaty, jak za wykanańnie komasacyi hruntoŭ, tak i za skasawańnie serwitutaŭ, raskładajucca na piać hadowych rat, najmienš pa 15 zł.

Učaśnikam kamasacyi, katoryja ŭ suwiazi z komasacyjaj pieranosiać budynki, termin spłaty pieršaj raty možna adłažyć na adzin hod.

Naležnaści z pryčyny specyjalnych wydatkaŭ taksama spłačywajucca ratami.

Rasparadžeńnie pradbačyć adsročki ŭ spłačywańni rataŭ — tady, kali płatnik nia moža ich spłacić, pradbačyć takža mahčymaść zwalnieńnia ad apłataŭ i naležnaściaŭ:

1) kali płatnik dziela stałaj biednaści nia moža apłataŭ i naležnaściaŭ spłacić;

2) kali dziela ważnaści haspadarčych intaresaŭ učaśnikaŭ komasacyi, na padstawie pastanowy apošnich, komasacyja ŭstrymana;

3) kali suma apłataŭ ci naležnaściaŭ ad adnaho płatnika ne pierawyšaje 10 zł.;

4) kali zrobleny wydatak na matar'jał pry wykonywańni meljoracyjnych rabot;

5) kali źjawicca patreba ŭzmocnienaj komasacyi na nikatorych abšarach.

Wolnyja ad apłataŭ i naležnaściaŭ ułaśniki haspadarak karławatych, karławatych dziela taho, što prarezała ich uschodniaja miaža dziaržawy.

Zwalniajucca ad apłataŭ za skasawańnie serwitutaŭ šlacham prymusowaha pastupańnia ŭłaśniki tych haspadarak, što ŭchodziać u skład haspadarak, abciažanych serwitutam abo jakim hety apošni służa, z abšaram nia bolš 15 hektaraŭ.

Wyznačaje apłaty i naležnaści a tak-ža terminy ich spłaty — starasta, adkładaje terminy spłaty, u wyniku prośby płatnika, jakaja składajecca ułaściwamu starastu, — wajawoda, u sprawie zwalnieńnia ad apłataŭ... — rašaje ministar ziemlarobstwa.

S.

Roznyja wiestki

Z POLŠČY.

Jak żywuć sialanie? Krakaŭskaja hazeta „Il. Kur. Codz." u numary z dnia 21 červienia siol. padaje sumny abraz žyćcia ŭ wioscy.

„Jašče niadaŭna —skazana tam— pačali śmialej pisać ab wioscy, pakazujučy jaje sumnuju sapraŭdnaść. Biada, jakaja jość u wioscy, dajšła da bierahu. Ludzi nia majuć čaho jeść i nawat raz na dzień. Kali majuć trochi małaka, dyk nia majuć droŭ i siernikaŭ. Čakajuć, pakul u kaho ŭ wioscy pakažacca dym z komina — adtul dastajuć ahoń na raspałku. Dzieci hołyja, niama ŭ što adzieć. Baćki chodziać i šukajuć pracy."

Fachowyja himnazii. Z pačatkam nowaha školnaha hodu adkryjuć u Polščy fachowyja himnazii — krawieckija, tkackija, mechaničnyja i padobnyja.

Miljon dziaciej biaz škoły. Polskija wučycielskija arhanizacyi abličajuć, što ŭ nastupnym školnym hodzie ŭ Polščy astaniecca miljon dziaciej biaz škoły. Pryčyna hetaha — redukcyja budžetu školnictwa i naturalny pryrost.

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Čarhowaja achwiara balšawickaha teroru. U krasawiku sioleta končyŭ žyćcio samahubstwam ukrainski wučony i dziejač prafesar Hołoskewyč. Balšawiki wysłali jaho ŭ ssyłku ŭ Tamboŭsk. Pryčyna samahubstwa— ciažkoje žyćcio i moralnyja muki, jakija ciarpieŭ wučony pad balšawickim režymam.

Hoład. Na Bojkiwščyni ŭ Halicyi panuje ciapier strašny hoład—najbolš haładajuć ukrainskija sialanie. Achwiary možna pasyłać: o. kan. A. Lewicki paroch u Turcy k/Stryja.

Z ZAHRANICY.

Francuski Hitler. U Francyi jość arhanizacyja „Krua de Fe" (Ahniawy Kryž), jakaja wielmi šyroka ŭ narodnych masach razrastajecca i stanowicca pahrozaj francuskim socyjalistym. Heta arhanizacyja maje charaktar nacyjanalistyčny, a pawadyr jaje —pałkoŭnik de la Rok.Jana maje ciapier 320 tysiač siabroŭ. Socyjalisty damahajucca ad uradu, kab hetu arhanizacyju skasawaŭ. De la Rok zajawiŭ, što „Krua de Fe" ničoha nie baicca i swajej dziejnaści nia spynić.

Stalin kasuje balšawickija arhanizacyi ŭ Sawietach. U kancy min. m-ca balšawicki dyktatar Stalin wydaŭ dekret, jakim zahadwaje źlikwidawać u Sawietach usie arhanizacyi balšawikoŭ *katoržan i palityčnych ssylnych*.

Zmowa prociŭ Stalina. Hazety padajuć, što wykryli ŭ Maskwie wialikuju zmowu prociŭ Stalina. U źwiazku z hetym šmat aryštawana balšawickich dziejačoŭ.

Пісьмы з вёскі

Аб утраквістычных школах.

(*З Баранавіцкага пав.*)

Беларускіх школ у нашых ваколіцах ня чуваць. Калісь былі, але цяпер няма. Народ роднай школы дамагаўся і цяпер выказвае пажаданьне яе мець. Ёсьць некалькі школ утраквістычных — польска-беларускіх. Беларускія прадметы там толькі ў праграме. У гэтых школах няма і вучыцялёў, каторыя ўмелі-б пабеларуску—у гэтых „двумоўных" школах вучаць вучыцялі палякі толькі папольску. Калі дзе каторы вучыцель „навучыўшыся" з слуху беларускай мовы у гутарцы з сялянамі і пробуе выконываць школьную праграму — вучыць пабеларуску,—дык гэтакай „навукай" толькі зьнеахвочвае вучняў да беларушчыны—яго ніхто ня можа зразумець, чаго ён навучае.

Словам, з утраквістычных школ нашыя людзі нездаволены і гэтакіх школаў ня хочуць. Беларусам трэба беларускіх школ!

С—чук.

У царкве пабеларуску.

(*Валожынскі пав.*)

Ня праўда, што праваслаўныя беларусы любяць расейскія пропаведзі ў цэрквах. У нас справай беларускай у царкоўным жыцьці цікавяцца ўсе. Гарадзілаўскага бацюшку А. Маеўскага знаюць далёка і ўсе яго паважаюць. Яго пропаведзяў ахвотна слухаюць усе і на фэсты йдуць здалёку, каб паслухаць навукі а. Маеўскага — ён гаворыць пропаведзі *пабеларуску*. Давялося і мне пачуць яго пропаведзь — зразумелае ўсё і мілае сэрцу роднае слова разбуджае ў душы веру і зразуменьне вялікай Праўды.

Айцы духоўныя! Калі Вам дарагая Вера і Вы любіце наш беларускі народ, дык у цэрквах гаварыце пропаведзі *пабеларуску*!

Палачанскі.

Іжа, Вялейскага пав. Наш прыход складаецца з больш 3.000 асоб. Прыхаджане ўсе веручыя і сьвedaмыя беларусы. Бяда аднак у тым, што ня маем добрага пастыра. Быў калісь айцец Станкевіч — добры чалавек і добры пастыр—Яго ўважалі і шанавалі ўсе прыхаджане. Але гэты сьвяшчэньнік нядоўга быў у нас — яго з Іжы духоўныя ўлады забралі. На яго месца прыслалі да нас папа Ружыцкага. Ён так-жа меў пашану ў людзей. За год пры ім пабудавалі цэркву. Пасьля гэты поп хацеў наш прыход перавярнуць у унію. Прыхаджане гэтага зрабіць Ружыцкаму не пазволілі і нават змусілі яго пакінуць прыход. Цяпер настаяцелям у нас а. Усев. Яськоў — б. ахвіцэр расейскай арміі. Спачатку і да гэтага сьвяшчэньніка нашыя людзі адносіліся з пашанай. Але страціў пашану, як прыгледзіліся да яго бліжэй — пазналі, што гэта за „душпастыр".

Прыхаджане перастаюць хадзіць у цэркву і ня хочуць ісьці да споведзі.

Пачалі падаваць на сьвяшч. Яськова жалабы да вышэйшых духоўных уладаў. Рэзультату аднак яшчэ няма. Нашага сьвяшчэньніка падтрымлівае, ведамы з аднаднёкак Сарокі, благачынны Спрогіс. Прыхаджане рашылі паслаць да архірэя дэлегацыю — выслалі б. вучыцеля Івана Касяка, які арх. Хвядосію прадставіў рэлігійнае палажэньне ў нашым прыходзе і пажаданьні прыхаджан, дзеля дабра веры, забраць Яськова з Іжы і прыслаць сьвяшчэньніка беларуса.

Іжанін.

KATALOH biełaruskich knižak na žadańnie wysyłajecca DARMA.
Adrasawać: Biełaruskaja Kniharnia «PAHONIA» Wilnia, Zawalnaja 1—1.

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 2. Wydawiec A. Šutowič